

SELITYSMUISTIO

Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan perusteella tehdystä pöytäkirjasta, joka koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen tulkitsemista Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa

(Neuvosto on hyväksynyt tekstin 28. toukokuuta 1998)

(98/C 221/05)

I. YLEISIÄ HUOMIOITA

1. Eurooppa-neuvosto antoi 10 ja 11 päivänä joulukuuta 1993 pidetyssä istunnossaan Brysselin yleissopimuksen laajentamista käsitteleväksi ryhmäksi nimetyille työryhmälle tehtäväksi pohtia mahdollisuuksia laajentaa Brysselin yleissopimuksen soveltamisalaa erityisesti perheoikeuden osalta.

Valmisteltaessa tällaista laajentamista, jonka tuloksena saatiin aikaan yleissopimus tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa, pidettiin tarpeellisena antaa yhteisöjen tuomioistuimelle toimivalta tulkita yleissopimuksen määräyksiä, jotta varmistettaisiin sopimuksen yhdenmukainen soveltaminen. Tämän vuoksi laadittiin ehdotus pöytäkirjaksi yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa.

Joulukuussa 1997 tehdyn poliittisen kompromissin mukaisesti puheenjohtajavaltio pyysi Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.6 artiklan mukaisesti Euroopan parlamenttia esittämään näkemyksensä ehdotuksesta yleissopimukseksi ja pöytäkirjaehdotuksen keskeisistä tekijöistä. Euroopan parlamentin näkemykset julkaistiin *Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä* 18 päivänä toukokuuta 1998⁽¹⁾.

Neuvosto hyväksyi 28 päivänä toukokuuta 1998 nämä kaksi asiakirjaa, toisaalta yleissopimuksen tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa, jäljempänä 'yleissopimus', ja toisaalta pöytäkirjan, joka koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen tulkitsemista Euroopan yhteisöjen tuomioistuimessa, jota käsitellään tässä selitysmuistiossa. Kaikkien jäsenvaltioiden edustajat allekirjoittivat kyseiset kaksi asiakirjaa samana päivänä.

2. a) Pöytäkirja perustuu ennen kaikkea Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen 177 artiklan määräyksiin. Sen lähtökohtana on erittäin pitkälti tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehty pöytäkirja, jäljempänä 'vuoden 1971 pöytäkirja', sekä 26 päivänä toukokuuta 1997 tehty pöytäkirja, jossa annetaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle toimivalta tulkita oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta Euroopan unionin jäsenvaltioissa siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tehtyä yleissopimusta, jäljempänä 'vuoden 1997 pöytäkirja'.

Siihen on erityisesti sisällytetty vuoden 1971 pöytäkirjassa määrättyt kaksi tapaa saattaa asia yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

- b) Pöytäkirjan voimaantuloa koskevat säännöt ovat samankaltaiset kuin sopimusveloitteisiin sovellettavasta laista 19 päivänä joulukuuta 1988 tehtyyn yleissopimukseen liitettyillä ensimmäisellä ja toisella pöytäkirjalla, jäljempänä 'vuoden 1988 pöytäkirjat', käytöönnotetut säännöt ja täysin samanlaiset kuin vuoden 1997 pöytäkirjassa määrättyt säännöt.

Toimivallan antamista yhteisöjen tuomioistuimelle koskeva periaate vahvistetaan asianomaisessa yleissopimuksessa (45 artikla), mutta pöytäkirjassa määritellään edellytykset asian saattamiselle yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi sekä ne kansalliset tuomioistuint, joilla on toimivalta saattaa asia yhteisöjen tuomioistuimeen.

Pöytäkirja voi tulla voimaan vasta sen jälkeen kun yleissopimus on tullut voimaan, mikä tapahtuu sen jälkeen kun kaikki viisitoista jäsenvaltiota ovat ratifioineet sen; pöytäkirja tulee voimaan sen jälkeen, kun kolme näistä valtioista on hyväksynyt sen.

⁽¹⁾ EYVL C 152, 18.5.1998.

Pöytäkirja voi näin ollen tulla voimaan aikaisintaan samanaikaisesti yleissopimuksen kanssa. Täten ainoastaan sellaisten jäsenvaltioiden tuomioistuimet, jotka ovat samanaikaisesti yleissopimuksen ja pöytäkirjan osapuolia, voivat pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tai lausuntoa jossakin tulkintakysymyksessä.

- c) Loppumääräykset ovat samanlaiset kuin Euroopan unionin neuvoston vahvistamat määräykset Euroopan unionista tehdyn sopimuksen VI osaston mukaisesti laadittujen yleissopimusten osalta. Ne ovat välttämättömiä mukautuksia lukuun ottamatta samanlaiset kuin yleissopimuksen loppumääräykset.

II. ARTIKLOJA KOSKEVAT HUOMAUTUKSET

1 artikla

3. Pöytäkirjan 1 artiklassa toistetaan vuoden 1971 pöytäkirjan ja vuoden 1997 pöytäkirjassa vahvistettu periaate, jonka mukaan yhteisöjen tuomioistuin on toimivaltainen tulkitsemaan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoasioissa tehdyn yleissopimuksen sekä itse pöytäkirjan määräyksiä.

2 artikla

4. Pöytäkirjan 2 artiklaan sisältyy vuosien 1971, 1988 ja 1997 pöytäkirjoihin verrattuna uusi määräys. Sen 1 kohdassa määrätään, että jokaisen jäsenvaltion on määrättävä, kumpaa 2 kohdassa määrättyä menetelmää noudattaen kyseisen jäsenvaltion tuomioistuimilla on toimivalta pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tai lausuntoa jossakin tulkintakysymyksessä.

Tämä määräys on otettu yleissopimukseen sen vuoksi, että tietyt valtuuskunnat ovat toivoneet, että toimivalta rajoitetaan korkeimpiin oikeuksiin. Kyseiset valtuuskunnat nimittäin katsoivat, että päätösten tekeminen yleissopimuksen piiriin kuuluvista asioista edellyttää mahdollisimman nopeaa päätöksentekoa, jottei henkilöiden etuja vahingoitettaisi avioeroa, asumuseroa, avioliiton pätemättömäksi julistamista (etenkin sen vuoksi, että kansallisilla tuomioistuimilla ei ole mahdollisuutta toteuttaa väliaikaisia toimenpiteitä tai turvaamistoimia) tai puolisoiden yhteisten lasten huoltoa koskevan oikeudenkäynnin yhteydessä. Näin ollen vaikuttaa siltä, että Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelta pyydetään päätöstä ainoastaan niiden tapausten osalta, jotka toimitetaan korkeimpien kansallisten tuomioistuinten päätettäväksi.

Tässä artiklassa määrätyn järjestelmän lähtökohdaksi on vuonna 1997 allekirjoitetun, Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan yhteisöjen perustamissopimusten ja eräiden niihin liittyvien säädösten muuttamisesta tehdyn Amsterdamin sopimuksen K.7 artikla.

Tehdessään 9 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua ilmoituksen kunkin jäsenvaltion on mainittava, mitkä toimivaltaiset tuomioistuimet se on valinnut. Vaikka sopimustekstissä ei erikseen mainita, ilmenee valmisteluasiakirjoista, että ne jäsenvaltiot, jotka ovat ilmoittaneet, että ainoastaan korkeimmilla tuomioistuimilla on toimivalta pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisuja, voivat milloin tahansa laajentaa tämän mahdollisuuden koskemaan muita tuomioistuimia niiden käsitellessä muutoksen-hakuaasia.

5. Artiklan 2 kohdassa määrätään, mitkä jäsenvaltioiden tuomioistuimet ovat toimivaltaisia pyytämään yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisuja tulkintakysymyksissä kyseisen jäsenvaltion tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti tekemän ilmoituksen perusteella.

Näitä ovat ensinnäkin 3 artiklan 1 kohdassa luetellut jäsenvaltioiden korkeimmat tuomioistuimet.

Toiseksi näitä ovat 2 kohdan mukaisesti myös jäsenvaltioiden muutoksenhakutuomioistuimina toimivat tuomioistuimet. Kyseeseen tulevat siten ensisijassa hovioikeudet ja niitä vastaavat tuomioistuimet, paitsi milloin ne toimivat ensimmäisenä oikeusasteena, sekä muutoksen hakuasiaa käsittelevät muut kansalliset tuomioistuimet.

Sitä vastoin ensimmäisenä oikeusasteena toimivat tuomioistuimet eivät voi saattaa asiaa yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

3 artikla

6. Tässä artiklassa määritellään ne jäsenvaltioiden korkeimmat tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia pyytämään yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tulkintakysymyksessä.

Kyseinen luettelo on tyhjentävä, eikä muilla mahdollisesti olemassa olevilla jäsenvaltioiden korkeimmilla tuomioistuimilla ole valtaa saattaa asiaa yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi siinäkään tapauksessa, että niiden päätöksillä olisi siviili- tai kauppaoikeudellisia vaikutuksia.

7. Kyseisen artiklan 1 alakohdassa olevaa luetteloa voidaan muuttaa asianomaisen jäsenvaltion pyynnöstä. Kyseessä on mahdollisuus, joka vahvistettiin ensimmäisen kerran vuoden 1997 pöytäkirjassa.

Tällainen muutos voi osoittautua tarpeelliseksi esimerkiksi silloin, kun jonkin jäsenvaltion oikeusjärjestelmässä tapahtuu muutoksia.

Asiaa koskeva pyyntö on osoitettava neuvoston pääsihteerille, joka on pöytäkirjan tallettaja. Tämä ilmoittaa asiasta mahdollisimman nopeasti muille jäsenvaltioille, myös niille, jotka eivät vielä ole pöytäkirjan osapuolia.

Neuvosto päättää luettelon muuttamisesta asiaan sovellettavien menettelytapasääntöjen mukaisesti.

Kun muutoksesta on päätetty, se tulee voimaan neuvoston päätöksessä mainituin edellytyksin (esimerkiksi tällaisen muutoksen voimaantulo). Tällaista päätöstä pidetään luonteeltaan sellaisena, ettei se edellytä jäsenvaltioiden hyväksymistä niiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti. Tästä syystä määrätään erityisistä säännöistä, jotka muodostavat poikkeuksen pöytäkirjan 11 artiklassa määrätystä yleissopimuksen muuttamismenettelystä.

Valtion, josta tulee Euroopan unionin jäsen, liityessä pöytäkirjaan sen on liittymisasiakirjansa tallettamisen yhteydessä ilmoitettava 2 artiklan soveltamisedellytykset sekä mikä tai mitkä sen korkeimmista tuomioistuimista voivat pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ennakkoratkaisua tulkintakysymyksessä (10 artiklan 3 ja 4 kohta).

Tällainen järjestely antaa jäsenvaltioille — vaikka ne eivät olisikaan yleissopimuksen osapuolia — mahdollisuuden valvoa jo tapahtuneita nimeämiä, millä varmistetaan järjestelmän säilyminen johdonmukaisena.

4 artikla

8. Tässä artiklassa, jonka lähtökohtana on Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 177 artikla ja jossa toistetaan vuoden 1971 pöytäkirjan 3 artikla ja vuoden 1997 pöytäkirjan 3 artikla, käsitellään ennakkoratkaisumenettelyä.

Artiklan 1 kohdassa määrätään, että 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tuomioistuinten on saatettava asia yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos ne katsovat, että tulkinta on tarpeen, jotta ne voisivat tehdä oman päätöksensä.

Tämän korkeimpia tuomioistuimia velvoittavan määräyksen tarkoituksena on edistää yleissopimuksen yhdenmukaista soveltamista Euroopan unionin jäsenvaltioissa.

9. Tämän artiklan 2 kohdassa määrätään, että muutoksenhakutuomioistuimina toimivilla tuomioistuimilla on mahdollisuus pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta tulkintaa asiassa, jos ne katsovat, että jokin niissä vireillä olevaan asiaan liittyvä kysymys edellyttää yhteisöjen tuomioistuimen päätöstä.

5 artikla

10. Myös niillä jäsenvaltioilla, jotka eivät ole pöytäkirjan osapuolia, sekä komissiolla ja Euroopan unionin neuvostolla on mahdollisuus toimittaa vastineita tai kirjallisia huomautuksia yhteisöjen tuomioistuimelle, jolta on pyydetty tulkintaa.

6 artikla

11. Tässä artiklassa toistetaan vuoden 1971 pöytäkirjan 4 artikla ja vuoden 1997 pöytäkirjan 4 artikla. Siinä määrätään toisesta menettelystä, jonka mukaisesti kassaatio-oikeuden julkisasiamiehillä tai muilla jäsenvaltion nimeämällä viranomaisilla on mahdollisuus pyytää yhteisöjen tuomioistuimelta ratkaisua tulkintakysymyksestä, jos ne katsovat, että niiden oman valtion tuomioistuimen asiasta antama lainvoimainen päätös on ristiriidassa yhteisöjen tuomioistuimen tai jonkin toisen, pöytäkirjan osapuolena olevan jäsenvaltion 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettun tuomioistuimen kyseisestä asiasta antaman tulkinnan kanssa.

Myös tällä määräyksellä pyritään edistämään yleissopimuksen yhdenmukaista soveltamista.

Toimivaltaisen tuomioistuimen asiana on arvioida, onko yhteisöjen tuomioistuimelta aiheutta pyytää tulkintaa tällaisessa tapauksessa.

7 artikla

12. Vuoden 1971 pöytäkirjan ja vuoden 1997 pöytäkirjan tavoin tässä artiklassa vahvistetaan periaate, jonka mukaan sovelletaan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussääntöä ja yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestystä.

8 artikla

13. Tämä artikla, jossa todetaan, ettei kyseiseen pöytäkirjaan voida tehdä varaumia, ei anna aiheutta erityisiin huomioihin.

9 artikla

14. Tässä artiklassa määrätään pöytäkirjan voimaantulosta Euroopan unionin neuvoston asiasta vahvistamien sääntöjen mukaisesti.

Jotta yhteisöjen tuomioistuimella olisi mahdollisuus alkaa käyttää toimivaltaansa mahdollisimman nopeasti, pöytäkirja määrätään tulemaan voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun kolmas niistä viidestätoista valtiosta,

jotka olivat Euroopan unionin jäseniä 28 toukokuuta 1998, eli päivänä, jona neuvosto hyväksyi tämän pöytäkirjan tekemistä koskevan säädöksen, on tallettanut hyväksymiskirjansa.

Pöytäkirja ei kuitenkaan voi tulla voimaan ennen yleissopimusta. Yleissopimuksen 47 artiklan mukaisesti yleissopimus tulee voimaan yhdeksänkymmenen päivän kuluttua siitä, kun viimeisenä tämän muodollisuuden suorittava jäsenvaltio on ilmoittanut, että se on saattanut päätökseen pöytäkirjan hyväksymiseen tarvittavat valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaiset menettelyt.

Niinpä yleissopimuksen ennen sen voimaantuloa tapahtuva soveltaminen sen 47 artiklan 4 kohdassa tarkoitettulla tavalla ei muodosta perustetta yleissopimuksen 45 artiklassa tarkoitettun tulkin-tatoimivallan myöntämiselle yhteisöjen tuomioistuimelle. Pöytäkirjan hyväksyminen kaikissa jäsenvaltioissa ei liioin antaisi yhteisöjen tuomioistuimelle mahdollisuutta tulkita yleissopimuksen määräyksiä, jos yleissopimus ei ole vielä tullut voimaan.

10 artikla

15. Tämän artiklan mukaisesti pöytäkirjaan voi liittyä jokainen valtio, josta tulee Euroopan unionin jäsen. Sitä vastoin kolmas valtio ei voi liittyä yleissopimukseen eikä pöytäkirjaan.

Pöytäkirjaan liittymistä koskevien sääntöjen osalta tässä artiklassa määrätään erityisesti yksinkertaistetusta menettelystä 3 artiklan 1 kohdassa vahvistetun korkeimpien tuomioistuinten

luettelon muuttamiseksi sen jälkeen, kun uusi jäsenvaltio on nimennyt kyseiset tuomioistuimensa.

Neuvosto tekee muutokset korkeimpien tuomioistuinten luetteloon sen jälkeen, kun pöytäkirjaan liittyvä valtio on tallettanut liittymiskirjansa, ja ennen kuin kyseinen pöytäkirja tulee voimaan sen osalta.

11 artikla

16. Tässä artiklassa määrätään pöytäkirjan muuttamismenettelystä.

Ainoastaan pöytäkirjan osapuolina olevat jäsenvaltiot ja komissio voivat ehdottaa muutoksia.

Neuvosto suosittaa jäsenvaltioille tekemiensä muutosten hyväksymistä jäsenvaltioiden valtiosääntöjen asettamien vaatimusten mukaisesti.

Tätä menettelyä ei sovelleta kun kyse on ainoastaan korkeimpien tuomioistuinten luettelon muuttamisesta.

12 artikla

17. Tämän artiklan mukaisesti neuvoston pääsihteeri on pöytäkirjan tallettaja.

Pääsihteeri ilmoittaa jäsenvaltioille kaikista pöytäkirjaa koskevista ilmoituksista ja huolehtii niiden julkaisemisesta *Euroopan yhteisöjen virallisen lehden C-sarjassa*.